

szelés végén az a megragadó természeti kép a kelő holdról, szintén egyik belső sajátossága Kiss Menyhértnek. Ugyanez a sajátosság a magyar népköltészet természet-allegorai.

Egyáltalán a Kiss Menyhért költészete nemesített népköltészet, a költészetnek ma kevésbé művelt ága. Ebben áll az ő ereje, értéke, ebben talált leginkább önmagára.

És levegőjén megérzik a székely volta is. A látóköre, két hegytetőn belül, nem végtelenbe nyúló, inkább völgyszelidségű, mondhatni nőies és gyakran lágy, de nőiesen is üde világot zár magába.

Előadási módja, és ebben a legerősebb, mindig teljesen tárgyához simuló, könnyed, szinte nőies bájú. Paraszthistóriáit inkább parasztmenyecskéknek, mint szűkszavú parasztférfiaknak szájáról véljük hallani. Önkénytelenül is rendszerint valami népies naiv előadásmódot követ, mely hozzá legközelebb van, úgy verőfénylik felé gyermekéveiből, a művészet prizmáján megszínesítve.

Könnyedén, természetesen folyik előadása, nyelve tiszta, zökkenői nincsenek.

Igen sajnálnók, ha Kiss Menyhért valaha, csak egy-egy novellányi kirándulásra is, odahagyná szülőföldje talaját. Maradjon ő itt: itt az ő ereje, élete. Legyen hálás ahhoz a szellemhez, melyből az ő lelke poézise vétetett.

Bodor Aladár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Gróf Mikó Imre, az Erdélyi Muzeum-Egylet örökemlékű alapítója születésének századik évfordulóját, f. hó 4-én, két helyen ünnepelték meg a hálás utódok: születési helyén és sírja felett. A háromszéki *Zabolán*, a hol 1805. szept. 4-én a világra jött, szülőföldjének tett legnagyobb culturalis alkotása, a sepsiszentgyörgyi ev. ref. *Mikó-collegium* rendezett ünnepélyt, melyen emléktáblával jelölték meg szülőházát, a zabolai Mikes-kastélyt. A tábla felírata ez:

Et facere et pati fortia.

Ebben a házban született 1805. szept. 4-én Hidvégi gróf Mikó Imre, Hidvégi gróf Mikó György és zabolai gróf Mikes Borbára fia, Magyarország közlekedésügyi minisztere, a Magyar Tudományos Akadémia tiszt. tagja, az Erdélyi Muzeum-Egylet alapítója, a Magyar Történelmi Társulat s számos társadalmi és Gazdasági Egyesület elnöke, az Erdélyi ev. ref. Egyházkerület és több ev. ref. Kollégium Gondnoka, a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Mikó-Kollégium nagy alapítója, v. b. t. t., a székelyeknek 1876. szept. 16-án elhalt nagy szülőtte: „Erdély Széchenyije”.

E táblát a magyar Társadalom támogatása mellett a jelmondatához egész életével hű székely születésének századik évfordulóján állította

A Székely Mikó-Kollégium.

A tábla leleplezése után az Erdélyi Muzeum-Egylet koszorúját elnökünk, *gróf Esterházy Kálmán* tette le a következő szép szavakkal:

„Egy fenkölt dicsőült szellem, egy hazafias nagy lélek, egy humanus nemes szív egyik hervadhatlan alapításának, a nemzet magasabb művelődését szolgáló Erdélyi Muzeum-Egyletnek nevében hálaadón teszem le Hidvégi gróf Mikó Imre születése emlékét megörökítő tábla alá a kegyelet koszorúját. „Míg magyar él e hazán“ az Erdélyi Muzeum-Egyletnek az alapító szellemi hagyománya szerint virágnak és tudományosan gyümölcsöt hozóknak kell lenni.

A ki a költővel vallotta, hogy:

„*Legszentebb vallás a haza és emberiség*“, annak: „*Fenn van időt múltó szelleme műveiben*“. Hazafiasan áldott emléke éljen!”

Az Erdélyi Muzeum-Egylet központjában is megemlékeztek a nagynevű alapító születése napjának századik évfordulójáról. Az egylet ig.-vál. tagjai szept. 4-én d. e. 11 órakor gróf Mikó Imrének a kolozsvári temetőben domboruló sírjára díszes babérszalagot vittek ki, melynek széles nemzeti színű selyem szalagján e fölírás áll: „*Az Erdélyi Muzeum-Egylet — alapítójának*“. A koszorút *dr. Szamosi János* alelnök a következő szép beszéddel tette le a sírra:

„Hazánk nagy fiának dicsőült szelleme! A kegyelet és hála érzelmeivel szívünkben jöttünk ma sírodhoz, hogy annak az egyesületnek nevében tegyük le koszorunkat, a melyet Te magad legjobban dédelgettél, a melytől ez ország rész szellemi fejlődését illetőleg legtöbbet vártál, legtöbbet reméltél. Az Erdélyi Muzeum-Egylet koszorúját teszem le az egyesület nevében sírodra, talán épen abban az órában, a mikor egyesületünk nagyérdemű elnöke szülőházadat koszorúzza meg.

Hálás szívvel mondunk köszönetet a magyarok Istenének, hogy Téged 100 évvel ezelőtt hazánknak és első sorban az erdélyi részeknek ajándékozott. Nem ez a helye annak, nem is én vagyok hívatott arra, hogy bokros érdemeidet méltassam. Most, a mikor ezt a koszorút sírodra leteszem, hálaímat rebegnek ajkaink, hogy a Mindenható Téged nekünk adott, szent fogadást teszünk: hogy alkotásaidat hűségesen megőrizzük, tovább fejlesztjük, hogy a tőled kijelölt úton haladva, szívünk egész érzelmeivel, tehetségeink teljes erejével fogunk közreműködni hazánk és nemzetünk javára és hogy drága emlékedet híven meg fogjuk őrizni, a még csak e földön egy igaz magyar él.

Nyugodjál békében és dicsőült szellemed öröködjék egyesületed felett. Ámen“.

Az Erdélyi Muzeum-Egylet ig.-választmánya különben a szünidő előtt tartott utolsó vál. ülésén elhatározta, hogy gr. Mikó Imre emlékezetének f. é. okt. hó folyamán külön emlékűnnepet szentel.

Teleki Mihály levelezése I. kötete e napokban hagyta el a sajtót. Ezzel egy nagyszabású család- és köztörténelmi gyűjtemény indult meg, mely hívatva van arra, hogy Erdély történetére a XVII. évszázad második felében új fényt, világosságot derítsen. A gróf Teleki-család már régebben elhatározta, hogy a marosvásárhelyi családi levéltárban őrzött történelmi fontosságú okmányait a M. Történelmi Társulat közreműködésével kinyomatja. A terv eredeti-

leg három kötetre készült. Az I. kötet 1526-ig, a II. 1711-ig terveztetett, a III-ik kötet Teleki Mihály levelezését foglalta volna magába. Két kötet meg is jelent, s 1526-ig terjed. Időközben az eredeti terv változást szenvedett, mert be kellett látni, hogy Teleki Mihály rengeteg levelezését egy kötetre redukálni szinte lehetetlen. Így alakult ki az újabb terv, mely szerint Teleki Mihály levelezése 12, 40—40 íves kötetben fog kiadatni. A kiadás költségének felét a grófi család hordozza, másik felét a M. Tud. Akadémia vállalta magára. A közlendő levelek mindenünne összegyűjtve, Teleki Mihály nagykiterjedésű levelezésének még így is csak válogatott részét ölelhetik fel. Mert Teleki Mihály kora ifjúságától a legszelesebb körű levelezést folytatta. Tünneményes pályafutása mindig az események központjában s közel 3 évtizeden át az államkormány élén tartotta őt. Már mint 22—23 éves ifjú II. Rákóczi György fejedelem bejárója, kivel részt vett a szerencsétlen lengyelországi expedícióban (1657). Rákóczi halála után Kemény János fejedelem híve és erős támogatója, ennek halála után fia, Kemény Simon mellett buzgólkodik. Apafi fejedelemmé választatása után ennek lett nélkülözhetetlen tanácsadója, kinek szolgálatában gyorsan emelkedett tekintélyben, hatalomban, úgy annyira, hogy csakhamar az összes állami kérdésekben az ő szava lett döntő, kinek fölénye előtt mindenki meghajolt. Teleki Mihály szellemi nagysága elvitázhatatlan volt kortársai előtt; de élete, jelleme, államférfiúi működése máig sem áll tisztán az utókor előtt. Ellenfelei sokféle váddal illették, Cserei s Bethlen Miklós íratái emléket az utókor előtt is beárnyékolják. A történetírásnak még csak ezután lesz alkalma tiszta képet rajzolni róla és működéséről s ehhez a leggazdagabb anyagot épen e kötetek fogják szolgáltatni. De tekintettel az ő vezérszereplésére, ez az anyag egyúttal köztörténelmi fontosságú is; úgy, hogy Erdély történelme a XVII. század második felében egészen új világításban fog feltűnni előttünk. Ez adja meg e gyűjteménynek nagy jelentőségét.

Az I. kötetben az 1656—1660. évek levelezését vesszük, melyek Teleki Mihály családi viszonyait s pályafutásának kezdetét világítják meg. A családi levelek közt igen érdekesek már is édesanyjával, Teleki Jánosnéval, első feleségével, Pekri Zsófiával, s rokonaival (köztük Bornemisza Annával, a későbbi fejedelemmével) váltott nagyérdekű levelei.

A kötetet *Gergely Sámuel* szerkesztette nagy gondnal és a gr. Teleki család iránt érzett kegyelettel, de egyúttal — a történetbúvár pártatlanságával, s ő készítette elő a többi köteteket is.

Egy nagy hiányát azonban a kiadásnak már most az I. kötetnél kell konstatálnunk: *a név- és tárgymutató hiányát*, a mely nélkül okmánykiadás nem szolgálhatja kellőleg a fontos czélt, melyre hivatva van. Ezt a hiányt a többi köteteknél (az I. kötetet is kiegészítve)

szítve) okvetetlenül pótolni kell, mert csak úgy felelhet meg széleskörű hívatásának. A grófi család és az Akadémia nagy anyagi áldozata s a szerkesztő nagy munkája így fog válni történelmi irodalmunknak igazi kincsés bányájává, melyért méltán hálás lehet a magyar történetírás.

Kún István gróf hátrahagyott költeményei-t adta ki a nyár folyamán az Erdélyi Irodalmi Társaság (Kolozsvárt 1905. 220 l.), mely ezzel kegyeletének adóját róvta le a nem rég elhunyt jeles költő emléke iránt. A kötet bevezetéseül *Felszeghy* Dezső „Kún István gróf emlékezete“ czímen, szívből fakadó szép életrajzot és költői méltatást írt a jeles poétáról, melyben rokonszenves egyéniségét és költészetének bájos varázsát melegen méltatja. A kötet tartalma: az első virágbimbók; vegyes költemények és fordítások, Hugo Viktor, Neuman K. Á. és Heine dalaiból. Hattyúdala álljon itt mutatványul.

Kórágyon fekszem

Kórágyon fekszem, lázban égek
S így töltöm el a hosszú éjjet,
Az elhamvadó mécsvilágon
Saját fogyó erőmet látom;
S mire kialszik gyenge fénye:
A földi szenvedésnek vége!

A bájos költemények kötete kapható az Erdélyi Irodalmi Társaságnál, ára 3 korona.

Gróf Kuun Géza emlékezetének szenteli szept. 24-iki felolvasó ülését az Erdélyi Irodalmi társaság. A felolvasások sorrendje lesz: *Szamosi* János elnöki megnyitója; *Szádeczky* Lajos emlékbeszéde gróf Kuun Gézáról; *Versényi* György emlékverse; [felolvasás Gróf Kuun Géza görögország úti naplójából, melyet elhunyt jelesünk özvegye bocsátott rendelkezésére az Irodalmi Társaságnak, mint a nagynevű tudós hátrahagyott, kiadatlan munkáját.

A Kovács Sámuel-féle ballada pályázatra a folyó évben 4 pályamunka érkezett, melyek közül a felkért bírálók (dr. Csengeri János, Éjszaki Károly és dr. Versényi György) bírálata alapján a pályadíj, mint legjobbnak és önálló irodalmi becsűnek: a „*Lantos diák*“ cz. költői elbeszélésnek íteltetett, mely egy Mátyás királyról szóló regét énekel meg a Nemeskéri Kiss család eredetéről. Szerzője *Révai Károly* nagyági bányatiszt, ismert jeles költőnk, a ki a múlt évben Rákócziról írt szép költői elbeszélésével nyerte meg a pályadíjat.